

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Слободяника Олександра Васильовича «Педагогічні умови організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у вищих професійних училищах», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність дослідження. Задоволення потреб суспільства вимагає від сучасного випускника професійно-технічного навчального закладу високої культури, глибокої моральності, сформованої системи цінностей і переконань, громадянської позиції, зацікавленості в розвитку власного творчого потенціалу, здатності до інноваційної діяльності, самовдосконалення, професійної активності та ін. У зв'язку з цим, одним з основних завдань, поряд з формуванням гармонійно розвиненої особистості, є завдання формування професійно компетентного фахівця. Визнання випускника, що володіє компетентностями, тобто тим, що він може робити, який спосіб діяльності опанував, до чого він готовий, і називають компетентнісним підходом. Підкреслимо, що компетентнісна методологія означає поступову переорієнтацію домінуючої освітньої парадигми з переважною трансляцією знань, формуванням навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетентностей, що означають потенціал, здатності випускника до виживання і стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багатофакторного соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно і комунікаційно-насиченого простору.

Концептуальні ідеї модернізації професійної підготовки кваліфікованих робітників з високим рівнем професійної компетентності задекларовано в Законах України «Про професійно-технічну освіту» (1998), «Про професійний розвиток працівників» (2012), Указі Президента «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.» (2013), Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011), Національному плані дій щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 рр. «Зможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» (2012), інших державних освітніх документах.

Варто визнати, що будівельна галузь є однією з найважливіших у народному господарстві, вона дійсно є фактором соціально-економічного розвитку усєї системи господарювання в країні. Тому справедливо дисертант підкреслює, що перед професійно-технічною освітою постають складні завдання щодо підготовки робітничих кадрів, готових працювати в умовах постійного оновлення техніки й технологій з урахуванням світових тенденцій; здатних творчо мислити, самостійно визначати перспективні цілі власної діяльності та знаходити оптимальні шляхи їх досягнення.

У психолого-педагогічних дослідженнях проблема організації професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців за галузями виробництва розглядалася в дисертаційних дослідженнях І. Грищенка,

*в.р. №107-38/51
в.р. 15.12.2016р.*

О. Марковської, М. Михнюк, М. Пальчук, В. Паржницького, Т. Пятничук, Т. Сулими, Л. Усеїнової та ін.

Натомість наукові аспекти організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у вищих професійних училищах (ВПУ), що є провідною формою розвитку професійних здатностей майбутніх кваліфікованих робітників, залишаються недостатньо дослідженими.

Крім того, як справедливо вказує дисертант, у педагогічній практиці наявною є суперечність між вимогами сучасної будівельної галузі до столярів-будівельників як до кваліфікованих працівників, що володіють навичками розв'язання творчих практичних завдань, здатністю проектувати власну професійну діяльність при виконанні технологічних робіт, та недосконалістю наявної підготовки, здійснюваної без урахування цих вимог.

Виходячи з цього, представлене дослідження щодо визначення наукового обґрунтування й експериментальної перевірки педагогічних умов організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ є актуальним.

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану наукового дослідження Інституту професійно-технічної освіти НАПН України з теми «Теоретико-методологічні засади розробки державних стандартів професійно-технічної освіти нового покоління» (ПК № 0109U001187) (2009–2012 рр.).

У дисертації автор здійснює теоретичне узагальнення і пропонує розв'язання актуального наукового завдання щодо організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у вищих професійних училищах шляхом застосування та експериментальної перевірки авторської методики, розробленої на основі визначених та обґрунтованих педагогічних умов і моделі організації виробничого навчання з використанням компетентнісного та проектно-технологічного підходів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і наукова новизна. Аналіз дисертації Слободяника Олександра Васильовича свідчить, що автор з належною повнотою схарактеризував досліджувану проблему, розробив науковий апарат дослідження, сформулював концептуальні ідеї, які було послідовно реалізовано в дисертації у процесі розв'язання поставлених завдань. Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів полягають у тому, що *вперше*:

– *визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ (забезпечення професійної мотивації майбутніх столярів-будівельників на основі реалізації інноваційних педагогічних технологій у процесі вирішення професійно-творчих завдань; оновлення змісту виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах компетентнісного та проектно-технологічного підходів відповідно до оновлення кон'юнктури будівельного ринку, новітніх технологій та матеріалів у будівельній галузі; використання проектних*

технологій у процесі виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ);

– теоретично обґрунтовано й розроблено модель організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах компетентнісного підходу зі встановленням інтегральних взаємозв'язків між загальнопрофесійним, професійно-теоретичним і професійно-практичним циклами професійної підготовки, яка містить такі блоки: цільовий, що включає мету – створення організаційної системи виробничого навчання, яка забезпечує інтегративний результат з підвищення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників; суб'єктний, що передбачає партнерську взаємодію суб'єктів навчання в процесі вирішення професійно-творчих завдань; змістово-технологічний, що містить етапи організації проектно-навчальної діяльності, які детермінують відповідні етапи реалізації педагогічних умов (мотиваційно-особистісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-творчий, рефлексивно-результативний), і ці умови є основою для розроблення авторської методики; результативний, що відображає процесуальні компоненти організаційної системи і інструментарій оцінювання динаміки рівня сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників;

– розроблено та експериментально перевірено авторську методику організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ, що ґрунтується на розробленій моделі й реалізується в процесі виробничого навчання за чотирма етапами (мотиваційно-особистісним, когнітивно-пізнавальним, діяльнісно-творчим, рефлексивно-результативним);

– набули подальшого розвитку положення з впровадження проектно-технологічного підходу в процес професійної підготовки майбутніх столярів-будівельників у ВПУ, що забезпечують доповнення існуючих кваліфікаційних вимог інноваційними складниками, які з'являються в техніці, технологіях, матеріалах, кон'юнктурі будівельного ринку й передбачають якісне виконання учнями виробничих функцій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується широким оглядом науково-педагогічних праць вітчизняних і зарубіжних дослідників з теми дисертації. Достовірність результатів дослідження забезпечується теоретичним обґрунтуванням вихідних положень, застосуванням методів, адекватних меті й завданням дослідження, репрезентативністю вибірки в педагогічному експерименті, кількісним та якісним аналізом емпіричних результатів, застосуванням методів математичної статистики.

У перебігу дослідження здобувачем було розв'язано всі поставлені завдання. Вірогідність результатів дослідження, їх наукова новизна, теоретичне та практичне значення досить переконливо аргументовані й не викликають сумнівів.

Повнота викладення наукових положень в опублікованих працях.

Вивчення дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць Слободяника Олександра Васильовича надає можливість зробити висновок, що автореферат і публікації автора досить повно відображають основний зміст і положення дисертації, наукову новизну виконаного дослідження, рівень апробації наукових результатів. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації. Основні результати дослідження відображено в 17 публікаціях (16 – одноосібні), з них 4 статті – у провідних наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у міжнародному науковому періодичному виданні, 2 статті – у виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз, 8 публікацій – у збірниках матеріалів наукових конференцій, круглих столів, 1 методичні рекомендації, 1 Державний стандарт професійно-технічної освіти.

Значущість результатів дослідження для науки та практики, рекомендації щодо їх використання. У дослідженні Слободяника Олександра Васильовича отримано нові науково обґрунтовані результати в галузі теорії та методики професійної освіти, які в сукупності розв'язують актуальне наукове завдання щодо організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у вищих професійних училищах шляхом застосування та експериментальної перевірки авторської методики, розробленої на основі визначених та обґрунтованих педагогічних умов і моделі організації виробничого навчання з використанням компетентнісного та проектно-технологічного підходів.

Суттєвими для розвитку педагогічної науки є отримані Слободяником Олександром Васильовичем результати в галузі теорії і методики підготовки кваліфікованих робітників: з'ясовано, що професійна компетентність столяра-будівельника – це інтегральна характеристика його готовності до здійснення умотивованої професійної діяльності, основою якої є якість професійно-практичної підготовленості, що забезпечується процесами виробничого навчання та практики; визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ; розроблено модель організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах компетентнісного підходу, яка є координаційним механізмом відтворення об'єкта і предмета дослідження та спрямована на вдосконалення виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ й забезпечення інтегративного результату, що відображається в позитивній динаміці рівнів сформованості їхньої професійної компетентності; уточнено критерії та показники оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників; розроблено авторську методику організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ, що ґрунтується на положеннях проектно-технологічного підходу, відтворює взаємозв'язки між компонентами організаційної системи виробничого навчання й відображає логіку методичної діяльності педагогічних

працівників щодо організації процесу виробничого навчання, інтегративним результатом якої є формування професійної компетентності випускників; набули подальшого розвитку положення з впровадження проектно-технологічного підходу в процес професійної підготовки майбутніх столярів-будівельників у ВПУ, що забезпечують доповнення існуючих кваліфікаційних вимог інноваційними складниками, які з'являються в техніці, технологіях, матеріалах, кон'юнктурі будівельного ринку й передбачають якісне виконання учнями сучасних виробничих функцій.

Практичне значення одержаних результатів підтверджується тим, що Слободяником О.В. розроблено та впроваджено в практику підготовки столярів-будівельників у ВПУ авторську методику організації виробничого навчання на засадах проектно-технологічного підходу; методичні рекомендації «Технологія навчального проектування на заняттях виробничого навчання» (для проведення занять виробничого навчання з професії 7124 «Столяр будівельний»). Практичне значення мають обґрунтовані автором положення, що знайшли відображення у Державному стандарті професійно-технічної освіти з професії «Деревообробник будівельний» (у змісті навчальної програми з виробничого навчання).

Теоретичні положення, висновки та рекомендації можуть використовуватися: при підготовці кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах; при підготовці інженерів-педагогів у вищих навчальних закладах; викладачами і методистами закладів післядипломної освіти. Відповідні дослідження варто розвинути науковим і науково-педагогічним працівникам вищих навчальних закладів, науково-дослідних установ, що розробляють проблеми підготовки робітничих кадрів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, який містить 191 найменування (з них 3 – іноземними мовами), 8 додатків на 25 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 238 сторінок, основний текст – 187 сторінок. Ілюстрований матеріал дисертації подано в 27 таблицях і 15 рисунках.

Перший розділ дисертації презентує теоретичне обґрунтування проблем професійно-практичної підготовки майбутніх столярів-будівельників у професійній педагогіці, сутність базових понять дисертації, педагогічний аналіз стану виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ, методику дослідження проблеми.

У другому розділі визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників, розроблено модель досліджуваного процесу на засадах компетентнісного підходу й авторську методику організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах проектно-технологічного підходу; уточнено критерії та показники оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників у ВПУ.

Третій розділ висвітлює загальні питання організації і проведення експериментальної перевірки авторської методики організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах проектно-технологічного підходу, результати кількісного і якісного аналізу експериментів.

У загальних висновках сформульовано результати розв'язання завдань дослідження та наголошено, що перспективними напрямками подальших розвідок є: дослідження теоретико-методологічних засад розвитку професійної компетентності педагогічних працівників будівельної галузі; обґрунтування методичних підходів до оновлення змісту Державних стандартів професійно-технічної освіти професій будівельної галузі на основі компетентнісного підходу; аналіз проблем формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельних професій з урахуванням досвіду зарубіжних країн тощо.

Дисертаційна робота Слободяника Олександра Васильовича за своїм змістом та формою є завершеним дисертаційним дослідженням.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відмітити ряд дискусійних положень до змісту роботи, а також висловити окремі побажання:

1. У дисертації автор послуговується поняттями «цикл професійно-практичної підготовки», «цикл професійно-теоретичної підготовки» (с. 39). У «Типовій базовій структурі навчальних планів» (Наказ МОН України № 947 від 13.10.2010 р.) **циклів не передбачено**. Можливо, слід говорити про «предмети професійно-теоретичної підготовки»?

2. На рис. 2.1 вартує, на нашу думку, змінити зв'язок між елементами «Професійна підготовка у ПТНЗ» і «Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника ПТНЗ» на протилежний (ОКХ впливає, спрямовує, орієнтує, забезпечує, упорядковує професійно-практичну підготовку майбутніх столярів-будівельників, а не навпаки).

3. Не зовсім зрозуміло, для чого проводився констатувальний експеримент. Якщо для того, щоб зробити такий висновок: «Аналіз результатів сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників на констатувальному етапі експерименту за критеріями (рис. 3.5) засвідчує суттєву перевагу низького та середнього рівнів їх сформованості. За проведеними підрахунками середнього значення сформованості досліджуваного явища (табл. 3.4) половина учнів характеризуються низьким рівнем – 50,5%. Із середнім рівнем сформованості професійної компетентності визначаємо 34,1% майбутніх столярів-будівельників, із достатнім – 12,2%, із високим – тільки 3,2%», то тут виникає питання: а з якою ймовірністю можна стверджувати, що отримані дані не є випадковими? Мова про те, що статистична обробка даних формульованого експерименту здійснювалася на основі статистичного критерію χ^2 Пірсона, і автор справедливо робить висновки про ефективність

методики з ймовірністю 95 %. Але чому це не зроблено з результатами констатувального експерименту?

4. Гіпотезу дослідження автор формулює у такий спосіб: *рівень професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників підвищиться, якщо процес виробничого навчання учнів ВПУ реалізувати на основі педагогічних умов, моделі й авторської методики з використанням компетентнісного та проектно-технологічного підходів*. Сумнівно, що варто лише зреалізувати процес виробничого навчання на основі будь-яких педагогічних умов, на основі будь-якої моделі та авторської методики (щоправда, з використанням компетентнісного та проектно-технологічного підходів), і рівень професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників підвищиться!

5. Автор досить грамотно вчинив, подавши в авторефераті результати не у вигляді узагальненої таблиці, а розширено, за показниками. Але назва таблиці «Результати контрольного етапу педагогічного експерименту» сприймається погано. Добре було б, на нашу думку, якби таблиця називалася «Результати формувального експерименту».

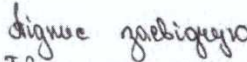
Вказані зауваження не є принциповими і, в цілому, не знижують теоретичного та практичного значення проведеного Слободяником Олександром Васильовичем дослідження.

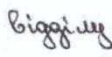
Враховуючи актуальність розглядуваної проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їх теоретичну і практичну значущість та відповідність дисертації «Педагогічні умови організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у вищих професійних училищах» чинним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», автор дослідження Слободяник Олександр Васильович заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

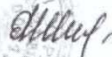
професор кафедри соціальної педагогіки
та інформаційних технологій в освіті
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
доктор педагогічних наук, професор

 П.Г. Лузан

 Т.В.О. Ковальчука

 В.М. Шанова

 В.М. Шанова